

Lasă arta pe uşă!

Arhitectul finlandez Juhani Pallasmaa numea clanța „strângerea de mână” pe care ne-o oferă o clădire. Poate fi mai curând atingerea aspră a istoriei, pentru că secolele se imprimă fidel în lemnul și feronerie uşilor. De Diana-Florina Cosmin

Conform principiilor Feng Shui, respectate cu strictețe în cultura asiatică, ușa reprezintă „gura” unei clădiri. Dacă în legende și basme tocmai porțița cea mai dărăpănată face mereu legătura cu tărâmul bogățiilor absolute, în ecuația Feng Shui, veche de mii de ani, eleganța opulentă a interioarelor nu poate compensa nicicum energiile negative pe care le atrage o intrare neîngrijită, abandonată decrepitudinii. Nu-i de mirare că una dintre cele mai spectaculoase celebrări ale uşii, ca element de artă și cultură, are loc

tot în inima Asiei, respectiv în Coreea de Sud. În luna septembrie a fiecărui an, sud-coreenii de la sud-est de Seul, din provincia Wonju în Gangwon-do, organizează un festival în cadrul căruia familiile se adună pentru a confecționa... uși tradiționale sud-coreene, căptușite cu hârtie din coajă de dud, așa-numita „Hanji”. Realizată manual și suficient de dură pentru a ține piept vânturilor puternice, Hanji este folosită de mii de ani pentru a proteja ramele din lemn ale uşilor din pavilioanele coreene, lăsând să pătrundă însă lumina, elementul solar

fiind un alt detaliu important în credința Feng Shui. Prin semnificațiile sale pentru armonia căminului, confecționarea unei uși alături de cei dragi în cadrul festivalului Hanji reprezintă, astfel, modul suprem de a întări legăturile sufletești dintre membrii unei familii.

UȘA TUNISIANĂ. Poți înțelege cel mai bine impactul pe care îl are un obiect atât de banal precum ușa asupra unei culturi și unei identități de design doar privind, din capătul unei străduțe tunisiene din Sidi

Bou Said, oceanul de clădiri albe cu uși din lemn vopsit în cea mai puternică nuanță de albastru. Rareori vei găsi porți roșii sau verzi (pentru mausolee, băi publice sau case ale liderilor religioși), însă indiferent de culoare, ușile tunisiene au o caracteristică unică în lume: trei mânere. Fiecăruia îi este asociat un clopoțel diferit, cu o semnificație cândva extrem de practică. În funcție de sunetul clopoțelului, proprietarii știau, în vremurile străvechi, exact cine îi caută. Mănerul din partea dreaptă era folosit de însuși stăpânul casei, cel din stânga sus de către oaspeți, în timp ce micul măner situat în dreapta jos era destinat copiilor și soției. Deși tradiția plasării lor pe ușă se păstrează până în zilele noastre, funcțiile le-au fost preluate integral de mai puțin romanticele sonerii și interfoane. Rămân, însă, un detaliu rafinat al arhitecturii tunisiene, în tandem cu ferestrele protejate cu fier forjat. Dantelăria din fier este curbată înspre exterior suficient de mult pentru ca femeile să poată privi în afară, dar destul cât să le împiedice să-și „etaleze” chipurile în fața trecătorilor de pe stradă.

ROȘUL LUI EINSTEIN. Dacă am stabilit că ușile vorbesc răspicat despre identitatea locurilor cărora le aparțin, „vocea” care se aude cel mai puternic este, cu siguranță, cea a culorii. Chinezii își vopsesc ușile în roșu pentru noroc și atragerea abundenței, irlandezii pentru a goni spiritele rele iar o anecdotă celebră consemnează că Albert Einstein însuși și-a vopsit ușa în aceeași culoare – roșu - din simplul motiv că... era singurul mod de a o recunoaște noaptea. De asemenea, în perioada colonială a Americii, ușa roșie simboliza un adăpost sigur și ospitalier pentru călătorii obosiți. Explicația roșului providențial se găsește atât în Vechiul cât și în Noul Testament: sclavii evrei din Egipt își mânjeau ușile cu sânge de miel pentru a arăta că sacrificiul a fost deja făcut și a fi cruțați de Providență, în timp ce pentru catolici ușile roșii reprezintă, până în ziua de azi, faptul că sângele lui Hristos a transformat locul respectiv într-un spațiu protejat, sacru.

UȘA OLANDEZĂ. Dacă s-a întâmplat să auzi vreodată de așa-numita „ușă olandeză”, ea nu denumeste nicicum intrarea în căsuțele olandeze din cărămidă roșie, ci

reprezintă un design de-acum universal, datorit arhitecturii de fermierii olandezi din secolul al XVII-lea. O „ușă olandeză” este împărțită în două bucăți orizontale, care pot fi închise și deschise în mod autonom. Deși și-a găsit celebritatea în casele rurale americane care apar în filmele cu cowboy, designul a fost creat „de nevoie” în Olanda anulul 1600, pentru ca fermierii să-și poată lăsa ușile deschise în aerul proaspăt al dimineții, fără pericolul ca animalele de curte să pătrundă în casă sau copiii să se aventureze în afară. În noul tip de ușă – extrem de dificil de asamblat până în zilele noastre - partea

**Contactul cu feronerie
e unul dintre puținele
momente în care
interacționăm fizic cu
clădirea în care locuim**

de sus putea fi deschisă larg, păstrând în același timp jumătatea inferioară blocată. Printre atâtea modele și texturi, Edwin Heathcote, fondatorul companiei internaționale de feronerie „izé” și critic de arhitectură, consideră contactul cu feronerie „unul dintre puținele momente în

- 1 „Casa deo Bepi Sua”, pictată în Burano, Italia
- 2 Ușile și ferestrele din Barcelona poartă motive influențate de stilul lui Antonio Gaudi
- 3 O reprezentare fizică a clanței ca „strângere de mână a unei clădiri”
- 4 Un model de feronerie tipic pentru Olanda
- 5 Ușile de la pavilioanele sud-coreene sunt vopsite într-o nuanță unică de verde și căptușite cu hârtie „Hanji” din coajă de dud prelucrată manual
- 6 Ușile tunisiene sunt în marea lor majoritate albastre, prevăzute cu trei mânere

care interacționăm fizic cu clădirea în care locuim” și un „profund act simbolic al arhitecturii”, la fel ca gestul introducerii cheii în ușă, ca semn al proprietății. Cu atât mai surprinzător este, astfel, modul în care arta de a înfrumuseța și decora o ușă a decăzut de-a lungul vremurilor. O plimbare prin interioarele muzeului de design Victoria&Albert din Londra unde sunt expuse la rang de cinste chei cu dantelărie elaborată, butoane de clanță atent sculptate sau mânere de bătut în ușă (din secolele XVII-XIX) demonstrează divorțul progresiv dintre ușă și orice concept cât de cât vecin cu arta. Unii

artiști contemporani se mai aventurează totuși pe terenul puțin strălucitor al design-ului de feronerie. Cel mai bun exemplu este maghiarul Imre Makovecz, care a transpus în lemn și metal chiar strângerea de mână a lui Juhani Pallasmaa, printr-un mâner de ușă sub forma unei mâini întinse în întâmpinarea oaspeților.

Decăderea feroneriei are, însă, și o explicație istorică. La fel ca PC-urile, ale căror piese au devenit tot mai mici și mai ascunse de-a lungul celor aproape 40 de ani de existență, elementele de feronerie și-au redus de-a lungul secolelor valența artistică la una

pur funcțională. Dacă în perioada Renașterii mânerele erau însoțite de zăvoare așezate la vedere și decorate cu grijă, până în secolul al XIX-lea mecanismul a fost înghițit în interiorul lemnului, lăsând în afară doar banala clanță din metal îndoit. Cu un design consacrat de Walter Gropius(1883-1969) și de curentul Bauhaus, meritul pentru obiectul pe care îl atingem cu toții zi de zi este recunoscut de Edwin Heathcote cu mai multă amărăciune decât admirație. Motivele sunt de înțeles. Acel metal îndoit a transformat „cel mai simbolic act din arhitectură” într-un banal gest mecanic.

F